

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Συγκέντρωσα σε αυτό τον τόμο ομιλίες και κείμενά μου των τελευταίων δύο ετών από τη θέση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Η προσπάθεια αυτή, αναπόφευκτα, έχει και επαναλήψεις και κενά. Προσπαθώ να ανιχνεύσω, αναγκαστικά αποσπασματικά και μέσα από τις ιδιαίτερες συνθήκες που πάντα δημιουργεί η τρέχουσα πολιτική πραγματικότητα, το μεγάλο εθνικό θέμα που σχετίζεται τόσο με την αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας όσο και με την τοποθέτησή της στο διεθνές ενεργειακό και γεωπολιτικό γίγνεσθαι.

Βασικό σημείο εκκίνησης είναι η βαθιά μου πεποίθηση ότι, αν δεν τα ανατρέψουμε όλα τώρα, απλώς θα αποτελέσουμε μοιραίους και άβουλους κομπάρσους μιας εθνικής τραγωδίας με βαθιές διαστάσεις κοινωνικής διάσπασης, εθνικών υποχωρήσεων και αναπτυξιακών καταβαρνώσεων.

Δεν κατάφερα να αντισταθώ στην επαγγελματική διαστροφή ενός ακαδημαϊκού κάθε κείμενό του να έχει στο βάθος την ελπίδα και την κρυφή φιλοδοξία να χρησιμοποιηθεί για ερευνητικούς κι εκπαιδευτικούς σκοπούς. Γι' αυτό έχω προσθέσει στα Παραρτήματα διαγράμματα και χάρτες (κυρίως από εκδόσεις του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας –ΔΟΕ– και του ΙΓΜΕ) που τεκμηριώνουν και εμπλουτίζουν τις επιλογές που παρουσιάζονται στα κείμενα.

Τον καιρό της αθωότητας, πιστεύαμε ότι η Έξυπνη Πράσινη Ανάπτυξη είναι αρκετή για να οδηγήσει τη χώρα σε νέους δρόμους αισιοδοξίας και προκοπής. Σήμερα, είναι προφανές ότι χρειάζονται επιπλέον δύο πυλώνες: η συνεχής διεθνική μάχη για στοι-

χειώδη προσαρμογή του χρηματιστηριακού καπιταλισμού στα αντικειμενικά όρια αντοχών του πλανήτη και παράλληλα η τεράστια αναδυόμενη ανάγκη για κοινωνική αλληλεγγύη, ενίσχυση των δράσεων προστασίας των αδυνάτων και δημιουργία νέων μηχανισμών στήριξης της κοινωνικής συνοχής.

Για να γίνουν όλα τα παραπάνω σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, υπάρχει μια βασική θεμελιακή προϋπόθεση: η χώρα να ανακαλύψει νέες πηγές πλούτου, να τις αξιοποιήσει με βιώσιμο και περιβαλλοντικά ευαίσθητο τρόπο και ταυτόχρονα να καταναείμει τις ωφέλειες που θα προκύψουν, με κοινωνική δικαιοσύνη και διαφάνεια.

Η προσπάθεια που αναδεικνύεται μέσα από τα κείμενα του βιβλίου συνιστά ουσιαστικά την πρακτική έκφραση μιας βαθιάς, διαρκούς, προσωπικής αγωνίας, για τη χρησιμότητα κάθε ανθρώπου που υπηρετεί σε συγκεκριμένη θέση πολιτικής ευθύνης, σε μια χώρα και μια κοινωνία που βρίσκονται σε βαθιά εσωτερική ανασφάλεια και έλλειψη εθνικής αυτοπεποίθησης.

Η σειρά των κειμένων είναι χρονολογική, ώστε να μπορεί εύκολα ο αναγνώστης να παρακολουθεί τις μεταβολές στα περιεχόμενα με βάση και τις αντίστοιχες διεθνείς και εθνικές πολιτικές εξελίξεις.

Τα κείμενα έχουν ως αποκλειστικό στόχο την τροφοδότηση του δημόσιου διαλόγου αναφορικά με τα «πώς» και τα «γιατί» των εθνικών στρατηγικών επιλογών μας, σε μια προοπτική συνολικής αναδιάταξης του χάρτη της Ενέργειας και του Ορυκτού Πλούτου με στόχο την εθνική ισχύ, την ανάπτυξη, την αειφορία, την κοινωνική συνοχή.

Ευχαριστώ θερμά τους συναδέλφους Ανδρέα Ανδρεόπουλο, καθηγητή του ΕΜΠ, και Βασίλη Πατσουράτη, καθηγητή του

ΟΠΑ, καθώς και τις συνεργάτιδες μου Εύα Αμπάζη και Νατάσσα Κορδού, που είχαν την υπομονή να επιλέξουν κείμενα, να διορθώσουν τις εκατοντάδες επαναλήψεις και με τις συνεχείς παρατηρήσεις τους να εξαφανίσουν πολλές ατέλειες των αρχικών κειμένων.

Γιάννης Μανιάτης
Δεκέμβριος 2011

*Συνάντηση με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και ενημέρωσή του για θέματα διεθνών αγωγών φυσικού αερίου,
Μάρτιος 2011.*

ΟΡΥΚΤΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ: ΠΥΛΩΝΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

*Ομιλία στο πλαίσιο της συζήτησης του κρατικού προϋπολογισμού 2012,
Βουλή των Ελλήνων, 5 Δεκεμβρίου 2011*

Ο προϋπολογισμός του 2012 καλείται να διασφαλίσει τη σωτηρία της πατρίδας. Δεν είναι ούτε ευχάριστος ούτε εύκολος. Είναι ένας προϋπολογισμός εθνικής ανάγκης.

Η υπέρβαση της κρίσης και η ανάπτυξη δεν θα πέσουν ως δώρα εξ ουρανού, και όποιος ισχυρίζεται κάτι τέτοιο με γενικόλογους αφορισμούς και θεωρίες είτε είναι αφελής είτε υπηρετεί σκοπιμότητες. Σε κάθε περίπτωση, δεν βοηθά στην αντιμετώπιση της βαθιάς και πολυεπίπεδης εθνικής κρίσης.

Θα πω κάτι απλό: έσοδα για το κράτος δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντα οι φόροι και τα τέλη, σε μια στιγμή μάλιστα που η φοροδοτική ικανότητα των πολιτών έχει εξαντληθεί. Έσοδα μπορούν στην πραγματικότητα να προκύψουν μόνο μέσα από νέες πηγές και νέες δυνατότητες πλούτου. Υπάρχουν αυτές οι πηγές και αυτές οι δυνατότητες;

Είμαι απόψε σε αυτό το βήμα για να διαβεβαιώσω εσάς και τον ελληνικό λαό πως πράγματι υπάρχουν. Υπάρχουν και πηγές και δυνατότητες νέου πλούτου, που για δεκαετίες έμεναν στα αζήτητα.

Το να μιλήσει κανείς για τον ορυκτό πλούτο και το πετρέλαιο της Ελλάδας ήταν μέχρι πρόσφατα περίπου ταμπού. Ε, λοιπόν, το ταμπού αυτό το σπάσαμε.

Για πρώτη φορά στη μεταπολιτευτική Ιστορία της χώρας,

υπάρχουν και η σταθερή βούληση αλλά και οι δημόσιες πολιτικές ώστε η ενέργεια και ο ορυκτός πλούτος να αποδειχθούν καταλύτες για την εθνική οικονομική ανάπτυξη και ανάπτυξη.

Σκεφτείτε ότι μόνο στην ευρύτερη περιοχή του Λαυρίου έχουν εντοπιστεί 366 διαφορετικά ορυκτά, που την κατατάσσουν στην τέταρτη θέση παγκοσμίως!

Σκεφτείτε πως μόνο η Χαλκιδική αποτελεί μια βιώσιμη παραγωγική δεξαμενή μετάλλων, με πάνω από 12 δισ. ευρώ αξία σε περιεχόμενα κοιτάσματα που απαντώνται στο υπέδαφός της.

Σκεφτείτε ότι, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΙΓΜΕ, τα συνολικά μεταλλευτικά αποθέματα του υπεδάφους της χώρας είναι τρέχουσας αξίας 28 δισ. ευρώ.

Τι θα κάνουμε λοιπόν; Θα κρύψουμε τον πλούτο μας ή θα τον αξιοποιήσουμε παραγωγικά, ορθολογικά και με περιβαλλοντικά βιώσιμο τρόπο; Η απάντηση είναι αυτονόητη, αλλά πρέπει να αντανakλάται και να αποτυπώνεται σε συγκεκριμένες πολιτικές και όχι σε αοριστίες.

Οι άξονες άσκησης της πολιτικής που εφαρμόζουμε το διάστημα αυτό είναι τρεις:

1. Η ανάδειξη και αποκάλυψη του ορυκτού πλούτου, η ανάθεση της εκμετάλλευσής του με διαφανείς διεθνείς διαγωνιστικές διαδικασίες, με στόχο τη μεγιστοποίηση των ωφελειών του Δημοσίου.
2. Η βιώσιμη αξιοποίηση μέσα από διαδικασίες ορθολογικής εκμετάλλευσης, χωρίς ληστρικές παρεμβάσεις και με προοπτικές μέλλοντος.
3. Η ύπαρξη σοβαρών αντισταθμιστικών ωφελημάτων για τις τοπικές κοινωνίες, καθώς και η κοινωνικά δίκαιη κατανομή των εθνικών εσόδων. Ως παράδειγμα να υπενθυμίσω ότι όλα τα έσοδα εξόρυξης υδρογονανθράκων της Νορβηγίας δεν

έχουν σπαταληθεί σε τρέχουσες διαχειριστικές ανάγκες, αλλά αντίθετα έχουν σχηματίσει ένα μεγάλο ασφαλιστικό Ταμείο (Fund), που αποτελεί το εχέγγυο για τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος της χώρας για πολλές δεκαετίες.

Δουλεύουμε με πυξίδα την επίτευξη χειροπιαστού και μετρήσιμου αποτελέσματος. Για πρώτη φορά βάλαμε τις βάσεις για μια ολοκληρωμένη Μεταλλευτική Πολιτική. Ήδη έχει εκδοθεί ο νέος Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών, ο οποίος αποτελεί ένα σύγχρονο εργαλείο για την ασφαλή και ορθολογική διενέργεια των εξορυκτικών εργασιών, με βάση την αρχή της βιώσιμης αξιοποίησης.

Στις αρχές του 2011 συγκροτήσαμε ειδική επιτροπή καταγραφής, αξιολόγησης και αξιοποίησης των δημόσιων μεταλλείων και των λατομείων βιομηχανικών ορυκτών. Η επιτροπή στα μέσα του 2012 θα έχει ολοκληρώσει πλήρως το έργο της. Όμως ήδη, με βάση το πρώτο ολοκληρωμένο πόρισμα που μας παρέδωσε πριν από δύο μήνες, ξεκινήσαμε τις διαδικασίες για την εκμίσθωση δημόσιων μεταλλείων με διεθνείς πλειοδοτικούς διαγωνισμούς.

Δώσαμε ήδη σε Δημόσια Διαβούλευση το πλαίσιο της προκήρυξης διενέργειας Διεθνών Πλειοδοτικών Διαγωνισμών για την αξιοποίηση Δημόσιων Μεταλλευτικών Χώρων, στους οποίους έχουν εντοπιστεί κοιτάσματα χρυσού, χαλκού, μολύβδου, ψευδαργύρου, αργύρου, αντιμονίτη, καθώς και άλλων μετάλλων.

Καταρχάς, το ενδιαφέρον μας έχει εστιαστεί σε τρεις Δημόσιους Μεταλλευτικούς Χώρους, εκ των οποίων οι δύο βρίσκονται στο Νομό Κιλκίς (περιοχές Βάθης-Γερακαριού και Πολυκάστρου-Σκρα) και ο τρίτος στο Νομό Ροδόπης (περιοχή Καλλυντηρίου). Η συνολική αξία των βέβαιων απολήψιμων αποθεμάτων ανέρχεται στα 2,5 δισ. ευρώ, ενώ η συνολική αξία των αναμενόμε-

μενων αποθεμάτων με βάση τη γεωλογική δομή των περιοχών φτάνει τα 10 δισ. ευρώ.

Τις αμέσως επόμενες μέρες προκηρύσσουμε το διαγωνισμό για τον σημαντικότερο εκ των τριών Δημόσιο Μεταλλευτικό Χώρο, της περιοχής Βάθης-Γερακαριού, αξίας στα βέβαια απολήψιμα αποθέματα 1,5 δισ. ευρώ και συνολικής αξίας στα αναμενόμενα αποθέματα 7 δισ. ευρώ.

Η διαδικασία διαγωνισμών θα συνεχιστεί τους αμέσως επόμενους μήνες οργανωμένα από τις υπηρεσίες του ΥΠΕΚΑ και για άλλους Δημόσιους Μεταλλευτικούς Χώρους.

Επισημαίνω επίσης ότι υπό συνολική επανεξέταση βρίσκεται το νομοθετικό πλαίσιο μεταλλείων και λατομείων, από το οποίο αναμένεται να προκύψουν πρόσθετα έσοδα για το ελληνικό Δημόσιο.

Τολμήσαμε να ξαναβάλουμε σε κίνηση το ζήτημα της έρευνας και της αξιοποίησης υδρογονανθράκων. Μετά από 15 χρόνια τέλους κι ακινησίας θεσμοθετήσαμε το Δημόσιο Φορέα που έχουμε ανάγκη ως εργαλείο άσκησης πολιτικής.

Ήδη απευθύναμε διεθνή πρόσκληση για την πραγματοποίηση σεισμικών ερευνών στην ευρύτερη περιοχή του Ιονίου Πελάγους και νότια της Κρήτης, με στόχο μέσα στο 2012 να προχωρήσουμε σε διεθνή Γύρο Παραχωρήσεων, με περίπου 10-15 οικόπεδα (blocks). Ο χάρτης που δημοσιεύσαμε στο ΦΕΚ στις 05.09.2011 και δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων πριν από λίγες μέρες, στις 03.12.2011, περιλαμβάνει για την περιοχή έρευνας τα όρια της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ), έτσι όπως αυτά προσδιορίζονται με βάση την εθνική διαπραγματευτική θέση και τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου.

Τονίζω ιδιαίτερα ότι στο άρθρο 156 του Ν. 4001/2011, για πρώτη φορά στην έννομη τάξη της χώρας, η διαπραγματευτική

μας θέση απέκτησε ισχυρή νομική υπόσταση και υποχρεωτικότητα.

Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι: «Ελλείπει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της Υφαλοκρηπίδας και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (αφ' ης κηρυχθεί) είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης (τόσο ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης».

Η διατύπωση αυτή αναμφισβήτητα αποτελεί σημαντικό βήμα στην κατοχύρωση των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Προωθούμε επίσης με τη μέθοδο του Open Door την προκήρυξη τριών διεθνών διαγωνισμών εκμετάλλευσης και εξόρυξης υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό Κόλπο, στα Ιωάννινα και στο Κατάκολο.

Έχουμε δώσει τη δυνατότητα με το Ν. 4001/2011 να υπάρξει και τρίτη εναλλακτική λύση, ώστε να αξιοποιήσουμε κάθε είδους δυνατότητα και πιθανότητα να υπάρχουν πληροφορίες που δεν βρίσκονται στη διάθεση του ελληνικού Δημοσίου.

Έτσι, οποιαδήποτε αξιόπιστη διεθνής εταιρεία εξόρυξης πετρελαίου ή φυσικού αερίου διαθέτει στοιχεία ή ενδείξεις για ύπαρξη οικονομικά αξιοποιήσιμων κοιτασμάτων Υ/Α σε περιοχές της Ελλάδας μπορεί να εκδηλώσει το ενδιαφέρον της με επίσημο αίτημα προς το Υπουργείο. Οι υπηρεσίες του Υπουργείου στη συνέχεια, εφόσον η πρόταση είναι τεκμηριωμένη, την κάνουν αποδεκτή και εκδίδουν διακήρυξη που αποστέλλεται για δημοσίευση στην επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Αξιόπιστοι επιστήμονες εκτιμούν ως ρεαλιστικό ένα σενάριο κάλυψης ποσοστού 20-30% των ενεργειακών αναγκών της χώρας

για τα επόμενα 30 χρόνια, με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε μείωση δαπανών αγοράς αργού πετρελαίου, έσοδα του Δημοσίου, αύξηση θέσεων εργασίας και τεχνογνωσία.

Αρκεί να λάβουμε υπόψη ότι η Ελλάδα δίνει κάθε χρόνο για εισαγωγές κάθε είδους πετρελαιοειδών γύρω στα 10 έως 12 δισ. ευρώ. Είναι λοιπόν προφανές το όφελος από την ανάπτυξη εγχώριας παραγωγής.

Όπως επίσης είναι απολύτως σαφές ότι μιλάμε για νέες πηγές εσόδων του κράτους. Με όλες τις αβεβαιότητες που έχουμε, μπορούμε να κάνουμε μια ρεαλιστική υπόθεση εργασίας. Μόνο στην περιοχή της Δυτικής Ελλάδας και με βάση τα στοιχεία που γνωρίζουμε σήμερα, χωρίς να συνυπολογίσουμε πιθανά νέα μεγέθη που θα προκύψουν από τις σεισμικές έρευνες, μπορεί κανείς να αναμένει 3-4 «Πρίνους». Αυτό σημαίνει 300-500 εκατομμύρια βαρέλια πετρέλαιο. Αν θεωρήσουμε μια μέση τιμή βαρελιού 80-100 δολ. ανά βαρέλι για τα επόμενα 20-25 χρόνια, μπορούμε να αναμένουμε για το ελληνικό Δημόσιο έσοδα της τάξης των 15-20 δισ. δολαρίων.

Για να το πω και διαφορετικά, από το Ιόνιο Πέλαγος, με βάση τουλάχιστον τα μέχρι σήμερα γνωστά κοιτάσματα (περιλαμβανομένων του «Αχιλλέα» και του «Πύρρου», κοιτασμάτων που βρίσκονται ανοιχτά της Κέρκυρας), μπορούμε να περιμένουμε έσοδα για το Δημόσιο έως και 1,5 δισ. δολ. κάθε χρόνο και για τα επόμενα 20-25 χρόνια.

Σημειώνω επίσης ότι το τελευταίο χρονικό διάστημα έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρουσα κινητικότητα διεθνών εταιρειών εξόρυξης πετρελαίου σε περιοχές νότια της Κρήτης.

Ολοκληρώνοντας την τοποθέτησή μου, θέλω να σημειώσετε κι άλλο ένα καλό παράδειγμα αξιοποίησης νέων πηγών και δυνατότητων πλούτου. Είναι γνωστό ότι τον τελευταίο χρόνο βάλαμε δυ-

ναμικά στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας την πιο παραμελημένη μορφή πράσινης ενέργειας στη χώρα, τη Γεωθερμία. Προκηρύξαμε και αναθέσαμε τέσσερις διεθνείς πλειοδοτικούς διαγωνισμούς για την εκμετάλλευση γεωθερμικών πεδίων υψηλής θερμοκρασίας σε Έβρο, Νέστο, Χίο, Σαμοθράκη, συνολικού ύψους επενδύσεων 200 εκατ. ευρώ.

Έχουμε ήδη προκηρύξει και δεύτερο γύρο διεθνών διαγωνισμών για άλλα τέσσερα πεδία υψηλών θερμοκρασιών σε Καβάλα, Σπερχειό, Ικαρία και Σουσάκι, από όπου αναμένουμε αντίστοιχο επενδυτικό ενδιαφέρον μέχρι τα τέλη Ιανουαρίου 2012, που λήγει η προθεσμία υποβολής προσφορών.

Ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο, προσανατολισμένο στην παραγωγικότητα, την ποιότητα, την αειφορία και την αποδοτική αξιοποίηση του εθνικού μας πλούτου, είναι το κρίσιμότερο διακύβευμα για την Ελλάδα του 21ου αιώνα.

Ο ενεργειακός και ο ορυκτός μας πλούτος μπορούν και πρέπει να γίνουν οι βασικοί πυλώνες σε ένα νέο οικονομικό και επενδυτικό σκηνικό ευκαιριών, θέσεων εργασίας και ενίσχυσης των δημοσίων εσόδων. Δεν έχουμε την πολυτέλεια άλλου χαμένου χρόνου και άλλων χαμένων ευκαιριών.